

Educatieve Master
Talen
Afstudeerrichting Duits
Universiteit Leiden

21 juni 2016

NVAO beperkte Toets nieuwe opleiding

Adviesrapport

Inhoud

1	Samenvattend advies	3
2	Werkwijze panel	6
3	Beschrijving van de opleiding	7
	3.1 Algemeen	7
	3.2 Profiel instelling	7
	3.3 Profiel opleiding	7
4	Opleidingsbeoordeling	8
	4.1 Beoogde eindkwalificaties	8
	4.2 Onderwijsleeromgeving	10
	4.3 Toetsing	12
	4.4 Afstudeergarantie en financiële voorzieningen	14
	4.5 Algemene conclusie over de kwaliteit van de opleiding	14
	4.6 Graad en CROHO-onderdeel	14
5	Overzicht oordelen	15
	Bijlage 1: Samenstelling panel	16
	Bijlage 2: Programma hoorzitting	17
	Bijlage 3: Overzicht van bestudeerde documenten	18
	Bijlage 4: Lijst met afkortingen	18

1 Samenvattend advies

De nieuwe Educatieve Master, afstudeerrichting Duits is een voltijdse en deeltijdse opleiding van 120 EC aan de Universiteit Leiden, die opleidt voor een eerstegraads onderwijsbevoegdheid in het voorbereidend hoger onderwijs (VHO). De opleiding is onderdeel van een pilot en betreft een integratie van twee geaccrediteerde opleidingen: de vakinhoudelijke afstudeerrichting Duits en een eenjarige lerarenopleiding. De integratie heeft tot doel vakinhoudelijke innovaties te onderzoeken en toepasbaar te maken voor de schoolpraktijk. Afgestudeerden zijn niet alleen docenten die kennis overdragen, maar ze functioneren ook als 'teaching leaders', die het voortouw nemen, reflecteren op onderwijsvernieuwingen en verbanden leggen tussen verschillende aspecten van het vak. Daarnaast hoopt de opleiding tegemoet te komen aan een maatschappelijke behoefte door meer studenten te interesseren voor het docentschap Duits.

Het panel is van oordeel dat de opleiding zorgvuldig is uitgewerkt, met aandacht voor recente ontwikkelingen en analyses op het gebied van eerstegraads lerarenopleidingen. De visie op de integratie van vakinhoud en vakdidactiek is grondig doordacht en duidelijk verwoord. De eindkwalificaties van de opleiding zijn gebaseerd op de eindtermen van de ICLON-lerarenopleiding en verder gespecificeerd aan de hand van zes beroepsrollen. De rollen vormen samen de basis voor een startbekwame docent, die voldoet aan wettelijk geformuleerde bekwaamheidseisen. De beoogde niveaus zijn verder toegelicht aan de hand van de domeinen kennis en inzicht, toepassen van kennis en inzicht, oordeelsvorming, communicatie en leervaardigheden. De opleiding streeft ernaar dat studenten bij het afronden van de opleiding receptieve taalvaardigheid hebben ontwikkeld op CEFR-niveau C2 en productieve taalvaardigheid op CEFR-niveau C1.

De opleiding richt zich op studenten met een brede geesteswetenschappelijke achtergrond, die met hun opleiding niet direct toegang hebben tot een (vak)specifieke lerarenopleiding. Deze instroomverbreding is volgens het panel een uitstekende stap, niet alleen om meer studenten te interesseren voor het docentschap Duits, maar ook als kans om het schoolvak breder te trekken dan alleen taalvaardigheid en grammatica.

Het panel waardeert de wijze waarop de opleiding tot stand is gekomen: uit samenwerking tussen vijf universiteiten. Het ziet hierin bevestiging van de opvatting, dat het samenwerken met *peers* de beste kwaliteitswaarborg is. Daarnaast brengt de samenwerking rondom de nieuwe opleiding de bestaande lerarenopleiding en de opleiding Duitse taal en cultuur binnen de Universiteit Leiden dicht bij elkaar.

Het programma kent vijf vakinhoudelijke cursussen, twee cursussen gericht op didactiek en vakdidactiek, drie stageblokken, twee taalverwervingsvakken, twee maatwerkblokken, twee tijdsvakken, een buitenlandverblijf en een scriptie. De centrale vraag in het curriculum is steeds hoe de vakinhoud vertaald kan worden naar de onderwijspraktijk. Het panel meent dat de integratie tussen vakinhoud en vakdidactiek voortdurend gezocht wordt op hoog niveau en in het curriculum duidelijk naar voren komt. Studenten leren ook in de vakinhoudelijke cursussen schoollessen te ontwerpen, te geven, te evalueren en te analyseren. Ze kiezen zelf een onderwerp voor de scriptie, onder de voorwaarde dat vakinhoud gecombineerd wordt met een vakdidactische component. Twee maatwerkblokken krijgen invulling op basis van de individuele achtergrond van de student.

Een landelijk samengestelde toelatingscommissie beoordeelt de studenten op basis van hun dossier en een persoonlijk gesprek, en bepaalt de invulling van de maatwerkblokken en buitenlandverblijf.

De opleiding voorziet dat de brede instroom leidt tot verschillen in Duitse taalbeheersing en zet daarom sterk in op taalverwerving en -gebruik. Taalverwerving wordt gekoppeld aan vakinhoudelijke cursussen om begrip van theorie alsook de praktische beheersing in een wisselwerking te versterken. Aan de hand van hun eigen leerprocessen beschouwen studenten (als toekomstige docenten) het taalverwervingsproces van scholieren, en leren ze hoe ze dit proces kunnen sturen en verbeteren. Het panel vindt dit een sterke werkwijze.

Het onderdeel buitenlandverblijf acht het panel erg belangrijk aangezien een ontmoeting met moedertaalsprekers van langere duur een gunstig effect heeft op de taalvaardigheid. Daarnaast leren studenten de Duitse taal en cultuur in de praktijk beter kennen. Om studenten optimaal de vruchten te laten plukken van hun buitenlandervaring meent het panel dat het noodzakelijk is om de begeleiding (momenteel vastgelegd als een eenmalig werkbezoek en contact op afstand) te intensiveren.

De samenwerking tussen vijf universiteiten biedt volgens het panel een aantrekkelijke oplossing voor capaciteitsproblemen bij relatief kleine opleidingen. Door gebruik te maken van gastdocenten voor vakinhoudelijke cursussen zorgt de opleiding voor een inhoudelijk sterk curriculum. Wel vraagt het panel de opleiding om aan te geven op welke wijze en wanneer studenten worden opgeleid tot 'teaching leaders'.

Het panel oordeelt dat het toetsstelsel in orde is. De opleiding gaat uit van het 'constructive alignment'-principe, waarbij de toetsing qua inhoud en vorm is afgestemd op de leerdoelen en eindkwalificaties. In lijn met de visie van de opleiding zijn ook in de toetsing vakinhoud en didactiek zo veel mogelijk geïntegreerd. De informatie over de verschillende toetsvormen en het verband met de beoogde eindkwalificaties is duidelijk uitgewerkt en schematisch weergegeven. Na afloop van het eerste jaar is er een tussentijdse beoordeling, die toetst hoe ver de student gevorderd is met betrekking tot de verschillende eindtermen. Het panel adviseert om structurele en frequentere toetsing van de taalvaardigheid (in het algemeen, en de spreekvaardigheid in het bijzonder) op te nemen in het toetsprogramma.

De examencommissie borgt de kwaliteit van het toetsstelsel. Zij geeft richtlijnen af voor de toetsing en controleert of het geheel aan toetsen ook daadwerkelijk alle eindkwalificaties toetst. Daarnaast controleert ze steekproefsgewijs toetsen en eindwerken, ziet ze erop toe dat docenten beoordelingsformulieren transparant en inzichtelijk invullen, benoemt ze jaarlijks de examinatoren en ziet ze toe op het voorkomen en signaleren van fraude en plagiaat. Tot slot keurt de examencommissie het maatwerkpakket en het buitenlandverblijf van studenten goed.

De instelling geeft studenten de garantie dat de opleiding volledig kan worden doorlopen tot en met één jaar na de nominale studieduur. Ze garandeert de kosten verbonden aan opleidingsvoorzieningen te dragen. De opleiding voldoet aan standaard 4.

Algemene conclusie

De nieuwe opleiding Educatieve Master, afstudeerrichting Duits voldoet aan de vier standaarden van het beperkte NVAO-beoordelingskader.

Het panel waardeert de inspanningen om vakinhoud en onderwijskunde sterker te verbinden in een nieuwe educatieve master en stelt dat de opleiding voldoet aan de kwaliteitseisen op het vlak van beoogde eindkwalificaties, onderwijsleeromgeving, toetsing en afstudeergarantie. Uit het voorgelegde programma wordt duidelijk wat de meerwaarde is van de nieuwe opleiding; de beoogde integratie van vakinhoud en vakdidactiek krijgt concreet vorm. De intensieve samenwerking met andere universiteiten en het feit dat de opleiding zich richt op studenten met een brede achtergrond worden door het panel in het bijzonder op prijs gesteld.

Het panel komt tot een eindoordeel positief ten aanzien van de kwaliteit van de nieuwe opleiding Educatieve Master, afstudeerrichting Duits van de Universiteit Leiden en adviseert de NVAO om overeenkomstig te besluiten.

Den Haag, 21 juni 2016

Namens het panel ter beoordeling van de beperkte Toets nieuwe opleiding Educatieve Master, afstudeerrichting Duits van de Universiteit Leiden,

Hubert Coonen
(voorzitter)

Anne Martens
(secretaris)

2 Werkwijze panel

De NVAO heeft een panel vastgesteld met de volgende samenstelling:

- Voorzitter: prof. H. Coonen, emeritus hoogleraar aan de Open Universiteit en de Universiteit Maastricht, tevens voormalig kroonlid en vicevoorzitter van de Onderwijsraad.
- Leden:
 - prof. M. Vermeulen, hoogleraar onderwijssociologie Universiteit van Tilburg en Open Universiteit .
 - dr. E. Kwakernaak, voormalig lerarenopleider, expert op het gebied van de vakdidactiek moderne vreemde talen, redacteur Levende Talen Magazine.
 - E. Leo (student-lid), student onderwijskunde Universiteit van Amsterdam.

Het panel werd bijgestaan door Lieve Desplenter, beleidsmedewerker NVAO, procescoördinator en Anne Martens, beleidsmedewerker NVAO, secretaris.

Bij de toetsing heeft het panel het Protocol voor de TNO Educatieve master van de NVAO (www.nvao.net) gebaseerd op het beoordelingskader beperkte toets nieuwe opleiding (Stcrt. 2014, nr 36791) in acht genomen.

Het beoordelingsproces bevatte geen locatiebezoek maar een hoorzitting, welke plaatsvond bij de NVAO in Den Haag.

Het panel heeft zich aan de hand van de door de opleiding verstrekte documenten op de beoordeling voorbereid. Per e-mail zijn vragen en opmerkingen uitgewisseld. Deze vragen zijn door de secretaris geïnterpreteerd als input voor de hoorzitting. Op 25 mei 2016 is het panel bij elkaar geweest. Tijdens deze bijeenkomst zijn de bevindingen van het panel besproken. Gerezen vragen zijn vervolgens voorgelegd aan twee vertegenwoordigers van de opleiding. Na afloop van dat gesprek heeft het panel het geheel van bevindingen en overwegingen onderling besproken en vertaald naar voorlopige conclusies. Naast de wo-master Educatieve Master Duits van de Universiteit Leiden werd de wo-master Zaakvakken van de Universiteit Twente behandeld.

Op basis van de bevindingen, overwegingen en conclusies heeft de secretaris een conceptadvies opgesteld dat aan de panelleden is voorgelegd. Vervolgens heeft het panel dit concept van commentaar voorzien, waarna de voorzitter het conceptrapport heeft vastgesteld. Het adviesrapport is op 13 juni 2016 aan de opleiding voorgelegd ter controle op feitelijke onjuistheden. De opleiding heeft op 20 juni 2016 gereageerd op het adviesrapport. Dit heeft geleid tot enkele feitelijke correcties, waarna het definitieve rapport is vastgesteld. Het panel heeft dit advies in volledige onafhankelijkheid opgesteld en op 21 juni 2016 aan de NVAO aangeboden.

3 Beschrijving van de opleiding

3.1 Algemeen

Instelling:	Universiteit Leiden
Opleiding:	wo-master, Educatieve Master Talen
Afstudeerrichting	Duits
Varianten:	voltijd, deeltijd
Locatie:	Leiden
Studieomvang (EC):	120 EC
CROHO-onderdeel:	onderwijs

3.2 Profiel instelling

De Universiteit Leiden is in 1575 opgericht en is gevestigd in Leiden en Den Haag. De universiteit heeft zeven faculteiten in het alfa-, bèta- en gammadomein en heeft ruim 5.500 medewerkers en 25.800 studenten. De Universiteit Leiden is een internationaal opererende en onderzoeksgedreven universiteit, met een breed palet aan wetenschappelijke disciplines en opleidingen. Zij streeft naar excellentie in al haar onderzoek en onderwijs.

3.3 Profiel opleiding

De nieuwe Educatieve Master Duits is een voltijdse en deeltijdse opleiding van 120 EC die in twee jaar kan worden doorlopen. De opleiding is ingericht door de Faculteit der Geesteswetenschappen (FGW) en het Interfacultair Centrum voor Lerarenopleiding, Onderwijsontwikkeling en Nascholing (ICLON) van de Universiteit Leiden. De opleiding richt zich op studenten met een afgeronde brede dan wel 'inhoudelijk afwijkende' bacheloropleiding, die daarmee op dit moment niet direct toelaatbaar zijn tot een lerarenopleiding Duits.

Daarnaast sluit de opleiding aan bij recente ontwikkelingen op het gebied van een flexibeler inrichting van universitaire lerarenopleidingen, gericht op het opleiden van meer en beter gekwalificeerde academische docenten voor het voortgezet onderwijs. De tweejarige educatieve masteropleidingen worden de hoofdroute naar het academisch geschoolde (eerstegraads) leraarschap. Door de samenvoeging van een vakmaster en educatieve master is een tweede scriptie overbodig en ontstaat meer ruimte voor vakdidactiek en het opdoen van praktijkervaring. In de opleidingsprogramma's komen praktische en didactische vaardigheden nadrukkelijker aan bod, waardoor universiteiten meer academische leraren afleveren die niet alleen uitblinken in hun kennis van het vak, maar ook in het overbrengen van die kennis. Dat laatste gebeurt voor een belangrijk deel in de praktijk.

Op 15 januari 2016 heeft de Vereniging voor Nederlandse Universiteiten (VSNU) een landelijke aanvraag ingediend voor de invoering van de tweejarige educatieve masteropleidingen in het alfa-domein voor de schooltalen en zaakvakken. De Universiteit Leiden is de eerste universiteit die een educatieve masteropleiding voor Duits heeft ingericht.

4 Opleidingsbeoordeling

Van toepassing is het Protocol TNO Educatieve master, (www.nvao.net) gebaseerd op het Beoordelingskader voor de beperkte Toets nieuwe opleiding van de NVAO (2014, Nr. 36791).

Het kader voor de beperkte beoordeling van nieuwe opleidingen wordt gebruikt als de instelling beschikt over een positief oordeel over de instellingstoets kwaliteitszorg. De beoordeling komt tot stand op basis van een discussie met 'peers' over de inhoud en kwaliteit van de opleiding en is gericht op vier vragen:

1. Wat beoogt de opleiding?
2. Hoe wil de opleiding dit realiseren?
3. Hoe wil de opleiding dit toetsen?
4. Zijn er voldoende financiële middelen?

Deze vier vragen zijn vertaald in vier standaarden. Over de standaarden geeft een visitatiepanel een gemotiveerd oordeel op een driepuntsschaal: voldoet, voldoet ten dele of voldoet niet. Vervolgens geeft het panel een gemotiveerd eindoordeel over de kwaliteit van de opleiding, ook op een driepuntsschaal: positief, positief onder voorwaarden, of negatief.

4.1 Beoogde eindkwalificaties

4.1.1 Standaard 1

De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Bevindingen

De educatieve Master Duits is tot stand gekomen naar aanleiding van de beoordeling van universitaire lerarenopleidingen en educatieve minoren in 2014. Bestaande tweejarige universitaire lerarenopleidingen werden daarin veelal beschreven als optelsommen van een eenjarige lerarenopleiding en een vakinhoudelijke masteropleiding, zonder dat de inhoud van de opleidingen daadwerkelijk geïntegreerd werd. De beoogde nieuwe opleiding heeft tot doel dit gat op te vullen en aan de hand van integratie vakinhoudelijke innovaties te onderzoeken en toepasbaar te maken voor de schoolpraktijk. Daarnaast hoopt de opleiding tegemoet te komen aan een maatschappelijke behoefte door meer studenten te interesseren voor het docentschap Duits.

Concreet voorziet de opleiding in integratie op de volgende punten:

- Integratie van vakken vakdidactiek met de taalvaardigheid, taal-, letter- en cultuurkunde;
- Vanaf het eerste semester onderwijs in zowel de vakinhoud als in de didactiek/pedagogiek;
- Tijdens het buitenlandverblijf volgen studenten aan een partneruniversiteit in Duitsland vakken bij *Deutsch als Fremdsprache*;
- In een groot deel van de toetsing komt zowel vakinhoud als vakdidactiek/pedagogiek aan bod;
- Aan de scriptie is de eis gesteld dat de relatie tussen vakinhoud en vakdidactiek erin aan bod moet komen;

- Veel docenten die betrokken zijn bij het programma zijn zowel vakinhoudelijk als didactisch geschoold;
- Studenten zijn ondergedompeld in een academische gemeenschap waar geesteswetenschap en vakdidactiek samenkomen;
- De opleiding richt zich op studenten met een afgeronde, brede of 'inhoudelijk afwijkende' bacheloropleiding. In tegenstelling tot reeds bestaande lerarenopleidingen Duits kunnen ook studenten die geen klassieke taal- en cultuuropleiding hebben gevolgd de opleiding tot eerstegraads docent Duits volgen.

De sterke koppeling tussen theorie en praktijk van de bestaande lerarenopleiding blijft in de nieuwe opleiding gehandhaafd. Daarbij wordt het theoriegedeelte uitgebreid met de theorie van de (Duitse) taal-, letter- en cultuurkunde. Het belang dat universiteitsbreed gehecht wordt aan de verwevenheid van onderwijs en onderzoek komt niet alleen naar voren in de studie van de vakinhoud, maar ook als onderzoeksmatig handelen in de vakdidactiek en pedagogiek. Tot slot beoogt de educatieve master studenten op te leiden tot docenten in het voortgezet onderwijs die niet alleen kennis overdragen, maar ook onderwijsinnovaties tot stand brengen en functioneren als zogenoemde 'teaching leaders'. Zij dienen het voortouw te nemen, te reflecteren op onderwijsvernieuwingen en verbanden te leggen tussen verschillende aspecten van het vak.

De opleiding richt zich op studenten met een brede geesteswetenschappelijke achtergrond, die met hun opleiding niet direct toelaatbaar zijn tot een (vak)specifieke lerarenopleiding. Hiermee hoopt ze de animo voor het eerstegraads docentschap Duits te vergroten en te zorgen voor een andere dynamiek binnen de lerarenopleiding.

De eindkwalificaties van de opleiding zijn gebaseerd op de eindtermen van de ICLON-lerarenopleiding en verder gespecificeerd aan de hand van de zes beroepsrollen van de eerstegraads docent: professional, regisseur, pedagoog, lid van de schoolorganisatie, vakdidacticus en vakinhoudelijk expert. De rollen vormen samen de basis voor een startbekwame docent, die voldoet aan wettelijk geformuleerde bekwaamheidseisen. De beoogde niveaus zijn verder toegelicht aan de hand van de domeinen kennis en inzicht, toepassen van kennis en inzicht, oordeelsvorming, communicatie en leervaardigheden.

De opleiding streeft ernaar dat studenten bij het afronden van de opleiding receptieve taalvaardigheid (luisteren, lezen) hebben ontwikkeld op CEFR-niveau C2 en productieve taalvaardigheid (spreken, schrijven) op CEFR-niveau C1.

Vijf universiteiten hebben samengewerkt aan de vormgeving van de geïntegreerde educatieve masteropleiding voor het vak Duits. Daarnaast brengt de samenwerking rondom de nieuwe opleiding de bestaande lerarenopleiding en de vakgroep Duits binnen de Universiteit Leiden dicht bij elkaar. De werkwijze rondom de educatieve master Duits zal goed geëvalueerd worden alvorens de blauwdruk in te zetten voor andere tweejarige lerarenopleidingen. De universiteit is voornemens de nieuwe opleiding en de reeds bestaande lerarenopleiding naast elkaar aan te bieden.

Overwegingen

Het panel is van oordeel dat de opleiding zorgvuldig is uitgewerkt, met aandacht voor recente ontwikkelingen en analyses op het gebied van eerstegraads lerarenopleidingen. De beoogde eindkwalificaties zijn geconcretiseerd en voldoen aan wettelijke eisen. De visie op de integratie van vakinhoud en vakdidactiek is grondig doordacht en duidelijk verwoord.

Het panel waardeert bovendien de wijze waarop de opleiding tot stand is gekomen: in samenwerking met vier andere universiteiten. Het ziet hierin bevestiging van de opvatting dat het samenwerken met *peers* de beste kwaliteitswaarborg is.

Het voornemen van de opleiding om studenten op te leiden tot 'teaching leaders' ziet het panel als een nastrevenswaardig doel. De beoogde instroomverbreding is volgens het panel een uitstekende stap, niet alleen om meer studenten te interesseren voor het docentschap Duits, maar ook als kans om het schoolvak breder te trekken dan alleen taalvaardigheid en grammatica.

Conclusie

De opleiding voldoet aan standaard 1.

4.2 Onderwijsleeromgeving

4.2.1 Standaard 2

Het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde eindkwalificaties te realiseren.

Bevindingen

De educatieve master Duits omvat 120 EC en kan in twee jaar worden doorlopen. Het programma kent vijf vakinhoudelijke cursussen (à 5 EC) gericht op Duitse geschiedenis en taal-, cultuur- en letterkunde. Daarnaast bestaat het curriculum uit twee cursussen gericht op didactiek en vakdidactiek (à 5 EC), een oriënterende en een lintstage (totaal 25 EC), twee taalverwervingsvakken (samen 10 EC), een buitenlandverblijf (20 EC) en een scriptie (20 EC). Twee maatwerkblokken van ieder 5 EC krijgen invulling op basis van de individuele achtergrond van de student; de inhoud wordt bepaald tijdens het toelatingstraject.

In het curriculum van de opleiding komt een concrete uitwerking van de visie op integratie terug. De centrale vraag is steeds hoe de vakinhoud vertaald kan worden naar de onderwijspraktijk. De vakken pedagogisch en didactisch handelen geven studenten de methodiek en tools voor integratie in de vakinhoudelijke cursussen. Studenten leren schoollessen te ontwerpen, te geven, te evalueren en te analyseren. Tot slot worden ook tijdens het buitenlandverblijf en de scriptie vakwetenschap en didactiek gecombineerd.

Na een oriënterende stage in het allereerste blok doen studenten verdere praktijkervaring op in het tweede jaar. Deze stage is ingeroosterd in lintvorm en omvat zowel praktijkervaring in de onderbouw als in de bovenbouw van het voortgezet onderwijs. Studenten volgen hun stages steeds op verschillende scholen om zoveel mogelijk diverse ervaringen op te doen. Het ICLON verzorgt in overleg met (erkende) opleidingscholen de stageplaatsen, de begeleiding en beoordeling van de stage.

De opleiding voorziet dat de brede instroom leidt tot verschillen in Duitse taalbeheersing en zet daarom sterk in op taalverwerving en -gebruik. In alle vakinhoudelijke onderdelen is de voertaal Duits. De twee vakken taalverwerving zijn bedoeld om de studenten op het beoogde C1/C2-niveau te brengen. De vakken combineren een theoretisch gedeelte met een praktijkgerichte aanpak en bieden taalverwerving zoveel mogelijk aan in een relevante context. Hierbij worden verbanden gelegd met andere vakken: in het eerste semester zijn de vakken Taalverwerving en Taalkunde aan elkaar gelinkt om het begrip van de theorie

alsook de praktische beheersing in een wisselwerking te versterken. Verschillende communicatiecontexten, waarbinnen studenten hun taalvaardigheid doelgericht oefenen, krijgen speciale aandacht.

Om reflectie op taal en vaardigheden in het lesgeven te stimuleren vormen zelf- en *peerevaluatie* en -correctie een belangrijk uitgangspunt binnen de leerlijn taalvaardigheid. Tevens wordt een verband gelegd met het onderdeel vakdidactiek, waarin studenten als toekomstige docenten het taalverwervingsproces van scholieren beschouwen en leren hoe ze dit proces kunnen sturen en verbeteren – dit alles gebruikmakend van hun eigen leerprocessen.

Tijdens het buitenlandverblijf krijgt de taalvaardigheid een impuls en leren studenten de Duitse maatschappij in de praktijk beter kennen. Ze volgen één vak uit het aanbod *Deutsch als Fremdsprache* en één vakinhoudelijke cursus. De precieze invulling wordt vastgesteld tijdens de toelatingsprocedure, op basis van de achtergrond van de individuele student. Het buitenlandverblijf vindt plaats aan een Duits(talig)e partneruniversiteit van de Faculteit der Geesteswetenschappen (FGW). De opleiding heeft reeds contacten bij diverse instellingen die een beeld geven van hoe vakdidactiek en wetenschap gecombineerd worden. De vakinhoudelijke docent houdt contact met studenten in het buitenland en zal eenmalig op werkbezoek gaan; de opleiding onderzoekt hoe portfolio's, *blended learning*, opdrachten en sociale netwerken kunnen bijdragen aan de begeleiding.

Scripties worden in het Duits geschreven en dienen te voldoen aan de eisen die de FGW en het ICLON stellen aan masterscripties. Studenten kiezen zelf een onderwerp voor de scriptie, onder de voorwaarde dat vakinhoud gecombineerd wordt met een vakdidactische component. Op basis van een vakinhoudelijk onderwerp ontwikkelen studenten een vakdidactische onderzoeksvraag en ontwerpen ze didactische concepten die ze zo mogelijk in de praktijk toetsen.

Docenten van de vijf betrokken universiteiten verzorgen het onderwijs van de opleiding. Elke deelnemende instelling heeft een universitair docent aangesteld voor 0,8 fte; ze zijn allen geselecteerd op basis van ervaring en expertise in zowel vakinhoud als didactiek. Alle docenten zullen in 2016 beschikken over een BKO. De docenten komen in de ontwikkelings- en uitvoerfase tweemaandelijks bijeen; na de start van de opleiding wordt dit voortgezet met minimaal twee bijeenkomsten per collegejaar om de samenhang tussen cursussen te bespreken en casussen te behandelen. De betrokken vakinhoudelijke docenten brengen hun onderzoekexpertise in het onderwijs in. Ook in de werkvormen zijn onderwijs en onderzoek verbonden: studenten onderzoeken wat de beste manier is om vakinhoudelijke thema's aan te bieden in de klas. Van de toekomstige leraren wordt immers verwacht dat zij onderwijsinnovaties kunnen bewerkstelligen.

De opleiding verwacht landelijk een jaarlijkse instroom van 10 tot 15 studenten. Uit gesprekken bleek dat de opleiding reeds contact gehad heeft met zo'n 35 geïnteresseerden, waaronder moedertaalsprekers van het Duits. Potentiële studenten doorlopen een toelatingsproces waarbij wordt gekeken naar de geesteswetenschappelijke specialisatie van de bacheloropleiding, de beheersing van de Duitse taal (minimaal CEFR-niveau B2 vereist) en de link met Duitsland (minimaal 30 EC besteed aan onderdelen gerelateerd aan Duitsland). Een landelijk samengestelde toelatingscommissie beoordeelt de studenten op basis van hun dossier en een persoonlijk gesprek, en bepaalt de invulling van de maatwerkblokken.

Overwegingen

Het panel vindt dat de opleiding de visie op integratie goed heeft vertaald naar de onderwijsleeromgeving. De integratie tussen vakinhoud en vakdidactiek wordt voortdurend gezocht op hoog niveau en komt in het curriculum duidelijk naar voren. Zo vindt het panel het sterk dat de eigen taalverwerving van studenten wordt geproblematiseerd als leerproces en verbonden aan de taalverwerving door scholieren. Daarenboven hanteert de opleiding bij de intake een zorgvuldige procedure waarmee ze een al te grote tekortkoming in de Duitse taalvaardigheid bij de instroom voorkomt. De samenwerking tussen vijf universiteiten biedt volgens het panel een aantrekkelijke oplossing voor capaciteitsproblemen bij relatief kleine opleidingen. Door gebruik te maken van gastdocenten voor vakinhoudelijke cursussen zorgt de opleiding voor een inhoudelijk sterk curriculum. Met de maatwerkblokken ondervangt de opleiding eventuele problemen die ontstaan door de brede instroom.

Wat betreft de inhoud van het curriculum vraagt het panel de opleiding wel om aan te geven op welke wijze en wanneer studenten worden opgeleid tot 'teaching leaders'. Daarnaast adviseert het panel om in de cursusbeschrijvingen consequenter en explicieter op te nemen dat studenten lesontwerpen maken, tonen, uitvoeren en evalueren. Tot slot vraagt het panel aandacht voor de onderzoeksvaardigheden van studenten. Vanwege de beoogde brede instroom zal de onderzoekservaring van studenten wisselend zijn, met name op vlak van empirisch sociaalwetenschappelijk onderzoek.

Het onderdeel buitenlandverblijf acht het panel erg belangrijk aangezien een ontmoeting met moedertaalsprekers van langere duur een gunstig effect heeft op de taalvaardigheid. Om studenten optimaal de vruchten te laten plukken van hun buitenlandervaring meent het panel dat het noodzakelijk is om de begeleiding (momenteel vastgelegd als een eenmalig werkbezoek en contact op afstand) te intensiveren. Tevens kan de opleiding de mate onderdompeling in de Duitse taal verder sturen door eisen te stellen aan de vorm van het onderwijs dat de student volgt en de opdrachten die hij/zij in het buitenland uitvoert.

Het panel is zich ervan bewust dat de opleiding nog in ontwikkeling is, maar de gemaakte aanzet geeft het panel vertrouwen dat de opleiding de beoogde doelstellingen kan waarmaken. Het kijkt dan ook uit naar de resultaten. Gezien de omvang van de universitaire lerarenopleiding Duits (momenteel geen studenten) is de reeds getoonde interesse voor de nieuwe educatieve master Duits zeer positief.

Conclusie

De opleiding voldoet aan standaard 2.

4.3 Toetsing

4.3.1 Standaard 3

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing.

Bevindingen

Op het gebied van toetsing gaat de opleiding uit van het 'constructive alignment'-principe, waarbij de toetsing qua inhoud en vorm is afgestemd op de leerdoelen en eindkwalificaties. In lijn met de visie van de opleiding zijn ook in de toetsing vakinhoud en didactiek zo veel mogelijk geïntegreerd, bijvoorbeeld in de vorm van een lesontwerp rondom een

vakinhoudelijk thema. Na afloop van het eerste jaar is er een tussentijdse beoordeling, die toetst hoe ver de student gevorderd is met betrekking tot de verschillende eindtermen. Indien nodig wordt het maatwerkprogramma aangepast of krijgt de student een gericht studieadvies.

In de Onderwijs- en Examenregeling (OER) en de Regels en Richtlijnen van de examencommissie wordt de (wijze) van toetsing van de studieonderdelen vastgelegd. Deze informatie is voor studenten beschikbaar in online studiegidsen. De betrokken docenten hebben veelvuldig overlegd over de ontwikkeling van cursussen en de daaraan verbonden keuze voor geschikte toetsvormen. Dit heeft geleid tot een schematisch programmaoverzicht, waarin per cursus is aangegeven welke eindkwalificaties aan bod komen en welke toetsvormen gebruikt worden. Daaruit blijkt dat de opleiding gebruikmaakt van verschillende mondelinge en schriftelijke toetsvormen, alsook van een portfolio.

De examencommissie borgt de kwaliteit van het toetsstelsel. Zij geeft richtlijnen af voor de toetsing en controleert of het geheel aan toetsen ook daadwerkelijk alle eindkwalificaties toetst. Daarnaast controleert ze steekproefsgewijs toetsen en eindwerken, ziet ze erop toe dat docenten beoordelingsformulieren transparant en inzichtelijk invullen, benoemt ze jaarlijks de examinatoren en ziet ze toe op het voorkomen en signaleren van fraude en plagiaat. Tot slot keurt de examencommissie het maatwerkpakket en het buitenlandverblijf van studenten goed.

De examencommissie is samengesteld uit docenten van de Faculteit der Geesteswetenschappen en het ICLON, een extern lid (i.c. een veldexpert uit het voortgezet onderwijs) en een voorzitter (i.c. de voorzitter van de ICLON-examencommissie). De examencommissie komt minimaal 4 keer per jaar bijeen. Jaarlijks wordt voor het College van Bestuur het jaarverslag van de examencommissie opgesteld.

Overwegingen

Het panel oordeelt dat het toetsstelsel in orde is. De informatie over de verschillende toetsvormen en het verband met de beoogde eindkwalificaties is duidelijk uitgewerkt en schematisch weergegeven. De formele kaders zijn aanwezig om een valide, betrouwbare en transparante beoordeling te garanderen. De examencommissie vervult haar wettelijke taak en borgt de kwaliteit van toetsing.

Vanwege de brede instroom adviseert het panel om structurele toetsing van de taalvaardigheid (in het algemeen, en de spreekvaardigheid in het bijzonder) op te nemen in het toetsprogramma. Periodieke formatieve feedback zou studenten een indicatie moeten geven over hun ontwikkeling ten opzichte van het beoogde eindniveau.

Conclusie

De opleiding voldoet aan standaard 3.

4.4 Afstudeergarantie en financiële voorzieningen

4.4.1 Standaard 4

De instelling geeft aan studenten de garantie dat het programma volledig kan worden doorlopen en stelt toereikende financiële voorzieningen beschikbaar.

Bevindingen

In een bij het informatiedossier gevoegde brief garandeert de Universiteit Leiden dat studenten die zijn ingeschreven voor de educatieve master Duits dat studenten die aan de opleiding beginnen deze ook kunnen afronden. In geval van beëindiging van de opleiding krijgen de studenten tot en met één jaar na de nominale studieduur de mogelijkheid tentamens af te leggen en kunnen zij gebruikmaken van begeleiding van uit de universiteit. De Universiteit Leiden garandeert dat hiervoor toereikende financiële middelen beschikbaar zijn.

Overwegingen

Het panel is van oordeel dat toereikende financiële voorzieningen beschikbaar zijn om de opleiding tot stand te brengen. Er zijn voldoende garanties dat ingeschreven studenten de gehele opleiding kunnen doorlopen.

Conclusie

De opleiding voldoet aan standaard 4.

4.5 Algemene conclusie over de kwaliteit van de opleiding

Het panel beoordeelt de kwaliteit van de nieuwe opleiding als positief. Het waardeert de inspanningen om vakinhoud en onderwijskunde sterker te verbinden in een nieuwe universitaire lerarenopleiding en stelt dat de opleiding voldoet aan de kwaliteitseisen op het vlak van beoogde eindkwalificaties, onderwijsleeromgeving, toetsing en afstudeergarantie. Uit het voorgelegde programma wordt duidelijk wat de meerwaarde is van de nieuwe opleiding; de beoogde integratie van vakinhoud en vakdidactiek krijgt concreet vorm. De intensieve samenwerking met andere universiteiten en het feit dat de opleiding zich richt op studenten met een brede achtergrond worden door het panel in het bijzonder op prijs gesteld.

4.6 Graad en CROHO-onderdeel

Het panel adviseert om de graad 'Master of Arts' toe te kennen aan de opleiding wo-master Educatieve Master Duits. Daarnaast onderschrijft het panel de keuze van de opleiding voor het CROHO-onderdeel 'onderwijs'. Dit advies is in overeenstemming met het CROHO-onderdeel geldend voor de andere universitaire lerarenopleidingen in Nederland.

5 Overzicht oordelen

Onderwerp	Standaarden	Oordeel
1 Beoogde visie op de geïntegreerde aanpak in relatie tot de beoogde eindkwalificaties	1. De visie op de integratie van vak- en lerarenopleiding is in overeenstemming met de visie op het leraarschap van het vak. De visie sluit bovendien aan bij de actuele eisen die in internationaal perspectief vanuit het beroepenveld (leraar) en het vakgebied worden gesteld	Voldoet
2 Onderwijsleeromgeving	2. De opleiding vertaalt haar visie op de educatieve master in een adequaat programma waaruit duidelijk de integratieve aanpak blijkt.	Voldoet
3 Toetsing	3. De opleiding beschikt over een duidelijke visie en adequaat systeem van toetsing waaruit duidelijk de integratieve aanpak van de gehele opleiding blijkt.	Voldoet
4 Afstudeergarantie en financiële voorzieningen	4. De instelling geeft aan studenten de garantie dat het programma van de gehele educatieve master volledig kan worden doorlopen en stelt toereikende financiële voorzieningen beschikbaar.	Voldoet
Algemene conclusie	5. De educatieve master voldoet als geïntegreerde educatieve masteropleiding en aan de kwaliteit die in internationaal perspectief redelijkerwijze verwacht mag worden van een masteropleiding binnen het hoger onderwijs	Positief

Bijlage 1: Samenstelling panel

1. prof. H. Coonen (voorzitter)

Hubert Coonen (1951) studeerde (cum laude) Onderwijskunde aan de Universiteit Utrecht en promoveerde aan de Universiteit Leiden. Gedurende zijn loopbaan was hij algemeen directeur van de Educatieve Faculteit (Lerarenopleidingen) van de Hogeschool Utrecht, hoogleraar en decaan aan de Faculteit Gedragwetenschappen van de Universiteit Twente en achtereenvolgens deeltijdhoogleraar aan de Open Universiteit en de Universiteit Maastricht. Naast deze hoofdfuncties was hij kroonlid en vicevoorzitter van de Onderwijsraad, voorzitter van het Landelijk Platform voor de Beroepen in het Onderwijs (LPBO) en kwartiermaker van het Nationaal Regie-orgaan Onderwijsonderzoek (NRO) van NWO.

2. prof. Marc Vermeulen

Marc Vermeulen is academic director van programma's voor non-profit management bij Tias School for Business and Society van de universiteiten van Tilburg en Eindhoven. Hij is hoogleraar onderwijssociologie aan de Universiteit van Tilburg en Open Universiteit. Marc Vermeulen is betrokken bij beleidsonderzoek en -advies op het gebied van onderwijs. Hij heeft internationale werkervaring op het gebied van onderwijsstelsel- en organisatievraagstukken. Hij is onder meer voorzitter van de raad van toezicht van AOC Wellant, voorzitter van de Zuidelijke Rekenkamer en vice-voorzitter van de raad van commissarissen van woningbouwcorporatie Zayaz. Hij heeft veel advieservaring op het gebied van complexe strategische vraagstukken in de onderwijssector en maakte deel uit van een aantal toonaangevende adviescommissies in deze sector. Hij werd opgeleid als leraar maatschappijleer (Mollerinstituut), studeerde sociologie aan de Universiteit van Tilburg en promoveerde in 1996 aan de Universiteit van Amsterdam op een proefschrift over regionale verschillen in onderwijsdeelname en de economische gevolgen daarvan.

3. dr. E. Kwakernaak

Erik Kwakernaak studeerde Duitse taal- en letterkunde aan de universiteit Leiden, afgewisseld met Noorse taal- en letterkunde én muziekgeschiedenis aan de universiteit van Oslo. Hij werkte gedurende 6 jaar als Nederlands lector aan de universiteit van Aarhus (DK), daarna gedurende 13 jaar als lerarenopleider en vakdidacticus Duits aan de Lerarenopleiding Zuidwest-Nederland / Hogeschool Rotterdam. Vanaf 1988 werkte hij als universitair docent aan de Rijksuniversiteit Groningen (vakdidactiek Duits). Ook gaf hij taalvaardigheidsonderwijs Duits en nam hij deel aan projecten van de Faculteit der Letteren. Sinds 2008 is hij met pensioen met voortzetting van lidmaatschap redactie *Levende Talen Magazine* en wordt hij ingezet in meerdere auditteams voor accreditatie van tweede- en eerstegraads lerarenopleidingen. Hij heeft een reeks publicaties op zijn naam staan (bijv. *Didactiek van het vreemdetalenonderwijs*, Bussum: Coutinho, tweede herziene druk 2015, medeauteur van *Geschiedenis van het talenonderwijs in Nederland*, Groningen: Passage, 2015).

4. E. Leo

Eline Leo maakt deel uit van de NVAO-pool student-panelleden. Momenteel studeert ze Onderwijskunde aan de UvA; in 2011 behaalde ze het diploma Ouder & Kind training van Train Inn.

Het panel werd bijgestaan door Lieve Desplenter, beleidsmedewerker NVAO, procescoördinator en Anne Martens, beleidsmedewerker NVAO, secretaris.

Alle panelleden en de secretaris hebben een onafhankelijkheids- en onpartijdigheidsverklaring ingevuld en ondertekend.

Bijlage 2: Programma hoorzitting

Het panel heeft een hoorzitting gehouden op 25 mei 2016.

Locatie: NVAO, Den Haag

Programma:

16.00 – 16.30	Vooroverleg panel (<i>besloten</i>)
16.30 - 17.00	Gesprek met J. van der Meij, vertegenwoordiger Universiteit Twente
17.00 - 17.30	Gesprek met J.M.H. Thomassen en R.K. Ziethen, vertegenwoordigers Universiteit Leiden
17.30	Afrondend overleg panel (<i>besloten</i>)

Bijlage 3: Overzicht van bestudeerde documenten

Informatiedossier opleiding/instelling

- Informatiedossier wo-master Educatieve Master Duits
- Bijlagen bij het informatiedossier:
 - Domeinspecifiek Referentiekader
 - Doel en eindkwalificaties
 - Schematisch programmaoverzicht
 - Cursusbeschrijvingen eerste jaar van het programma
 - Overzicht personeel

Bijlage 4: Lijst met afkortingen

ba	bachelor
BKO	Basiskwalificatie Onderwijs
EC	European Credits (studiepunten)
CEFR	Common European Framework of Reference for Languages (Europees Referentiekader Taalvaardigheid)
FGW	Faculteit der Geesteswetenschappen
hbo	hoger beroepsonderwijs
ICLON	Interfacultair Centrum voor Lerarenopleiding, Onderwijsontwikkeling en Nascholing
ma	master
NVAO	Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie
OER	Onderwijs- en Examenregeling
VSNU	Vereniging voor Nederlandse Universiteiten
wo	wetenschappelijk onderwijs

Het adviesrapport is tot stand gekomen in opdracht van de NVAO met het oog op beperkte toetsing van de nieuwe opleiding wo-master Educatieve Master Duits van de Universiteit Leiden.

Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO)
Parkstraat 28
Postbus 85498 | 2508 CD DEN HAAG
T 31 70 312 23 00
E info@nvao.net
W www.nvao.net

Aanvraagnummer 004711